

Skogsliv vid Avesta

Kunskaperna som lärs ut i skogarna runt Sjöviks folkhögskola är urgamla. Men både lärare och elever menar att de är mer aktuella än någonsin.

TEXT **GABRIEL ARTHUR** FOTO **HENRIK WITT**

Överlevnadsexperten och författaren Lars Fält samlar de unga kursdeltagarna omkring sig. Han pekar på en enorm myrstack intill en spenslig tall.

– En mycket kall vinternatt för femtio år sedan grävde jag ner mig och sov i en sådan här stack, säger han med en röst som är van att tala till hundratals soldater.

Om någon i gruppen blir förvånad döljer den det väl. Inga följdfrågor eller fnissningar hörs, i stället hänger en koncentrerad väntan på fortsättningen i luften. Vilket inte förvånar Lars Fält, han har hållit samma kurs på Sjövik i många år och han fortsätter till de praktiska instruktionerna inklusive att berätta att man kan gräva sig ner till de ätbara myräggen i stackens botten. Han avslutar med ett myrtips som även funkar sommartid:

– Bakdelen på myran går att äta och är bra för magen om man till exempel sitter i ett fångläger med väldigt ensidig kost.

Nu hörs faktiskt ett och annat litet fniss. Men det är nog främst tanken på att sitta i fångläger som känns främmande. Myrans bakdel kommer troligen flera av kursdeltagarna att provsmaka framöver.

TEMA ÖVERLEVNAD

Den ettåriga utbildningen ”Friluftsliv-hantverkledarskap” vid Sjöviks folkhögskola utanför Avesta har funnits sedan 1981. Men kunskaperna

är betydligt äldre. Bo Weslien, en av de två lärarna på kursen, är med ute i skogen.

– Att med enkla redskap och färdigheter klara sig i naturen var ju en överlevnadsfråga förr i tiden. I Sverige var vi på höjden av självförsörjning på 1700-talet, innan civiliseringen av landsbygden tog fart på allvar. Sedan sjönk kunnandet, säger han medan Lars Fält och gruppen går vidare till nästa

Att göra upp eld utan tändstickor är ett av inslagen när Lars Fält håller sin kurs på Sjövik.

” Att med enkla redskap och färdigheter klara sig i naturen var en överlevnadsfråga förr i tiden.

Dagens uppgift: bygg ett vindskydd som står emot regn och samtidigt har plats för en eld.

kursmoment: att tillverka sitt eget vindskydd med hjälp av yxa, kniv, granris, slanor och grenar.

Folkhögskolan ligger vackert belägen intill sjön Bäsingen, som är en del av Dalälven. Det är en strategisk placering för en friluftsutbildning, eftersom Dalälven anses utgöra gränsen mellan södra och norra Sverige, med olika naturtyper på var sin sida om älven. Dessutom ligger Färnebofjärdens nationalpark i närheten. Och runt skolan finns gott om skog.

– Vi har förstås fått tillåtelse från markägaren att avverka det som behövs till vindskydden, tillägger Bo Weslien när eleverna börjar gå loss med sina yxor på granarna omkring.

Dagen tillsammans med Lars Fält, med temat överlevnad, är ett i raden av kursmoment som gör att eleverna efter ett år kan svara ”Absolut inte!” på citatet som står högst upp på kursens webbplats: ”Har du glömt att skogen är ditt hem?”

De får bland annat lära sig att torcka mat, använda yxa och kniv, tolka väderväxlingar, slöjda i trä, sy

anoraker och till och med tillverka sin egen träkanot. Varvat med flera veckolånga exkursioner i naturen.

Som utomstående på Sjövik kan man ibland känna sig som förflyttad till ett litet interaktivt friluftsmuseum. Men trots att kunskaperna har alstrats genom århundradena, så menar Bo Weslien att de i högsta grad är aktuella. Sjöviks folkhögskola blickar lika mycket mot framtiden som det förflutna. I grunden handlar det om att lära människor att leva i samklang med naturen – igen.

– I dag pratar alla om hållbarhet. Det har vi på Sjövik hållit på med i över trettio år, säger han och fortsätter:

– De senaste fyra–fem åren har vi märkt ett tydligt ökat intresse för våra kurser.

FRÅN NÄR OCH FJÄRRAN

Att det inte är nostalgi som lockar blir tydligt när man talar med dem som går kursen. Gruppen består av ungefär hälften tjejer, hälften killar, hälften svenskar och hälften personer som har sökt sig hit från andra länder. En programmerare från Åland, en folkmusiker från Askersund, en illustratör från Florens. Men trots den brokiga bakgrunden delar de ett genuint intresse för miljö och natur, och – verkar det som – ett sökande efter något vid sidan om den breda mittfåran i samhället.

– Jag blev så trött på att jobba, jobba, jobba för att betala av lånen på huset och köpa ny mobiltelefon vartannat år. För ett par år sedan var jag en vecka på Svalbard och där fastnade jag verkligen för naturen. Så nu har jag sålt huset och ska se vad det här leder till. Jag längtar efter ett mer rofylt liv, säger Henrik Johnsson, som tidigare arbetade i säkerhetskontrollen på Arlanda.

Joan Jensen berättar att hon har tagit tjänstledigt från tjänsten med den lite kryptiska titeln ajourhållare på Jordbruksverket i Jönköping – ”man kan säga att jag har hand om en databas om bönder och EU-stöd” – och vill nu se om Sjövik kan leda till en framtid där hon får mer utrymme för sitt stora friluftsintrasse.

– I tonåren var jag med i Lottakåren och ville vara ute i naturen jämt. Men min syokonsulent på gymnasiet sa att det inte finns några jobb inom friluftsbanschen.

– Jag gillar också tankarna kring miljö och ekofori här på Sjövik.

De utländska eleverna lockas också mycket av möjligheten att få vistas i svensk natur.

– Belgien är för trångbott och att få tillverka sitt eget vindskydd i trä vore helt omöjligt där, säger Matthias Crommelink, som lyssnar intensivt på allt Lars Fält säger.

– Jag har sett Lars på tv flera gånger, i programmen

” Ett av våra viktigaste budskap är att inte ha bråttom. Det upprepar jag tills de får skavsår i öronen.

han gjort tillsammans med Ray Mears.

När Lars Fält berättar om en näverkanot han tillverkade förra sommaren undrar Matthias Crommelink vilken tjocklek nävern hade, och gissar själv på fyra millimeter.

– Snarare tre och en halv, blir svaret som Matthias Crommelink memorerar noggrant.

NATUREN ÖVERBRYGGAR

Lars Fält är det närmaste Sverige har en internationell kändis inom friluftslivet, tack vare sin medverkan i Ray Mears framgångsrika tv-serier om överlevnad i naturen. På meritlistan finns

Lyssna på Lars!

I vår besöker Lars Fält Naturkompaniets butiker. Läs mer på sidan 115.

också åren på Arméns jägarskola i Kiruna och fallskärmsjägarna i Karlsborg, där Lars Fält i slutet av 1970-talet byggde upp det svenska försvarets överlevnadsskola. Dessutom har han skrivit flera böcker, bland annat en tillsammans med Bo Weslien: ”Skogsliv – återupptäck kunskaper för naturnära liv och färder i skogslandet”.

Men den som förväntar sig en stenhård stridis skulle bli förvånad. Lars Fält är en anekdoternas man och har alltid nära till leende. Och framför allt hyser han en genuin kärlek, för att inte säga vördnad, inför naturen. En inställning han delar med dem på Sjöviks folkhögskola. I sina militärgröna kläder och den bredbrättade Stetsonhatten kan han enkelt samspråka med till exempel Heidi Jonsson, född i Boston men sedan flera år bosatt i en halvanarkistisk husvagnsby i Tyskland. ”Min husvagn är byggd i ekträ och har ett litet torn med fönster åt alla håll”, berättar hon.

STJÄRNKLAR NATT

Det tar hela dagen att bygga vindskydden. Eleverna hinner bli både svettiga och hungriga, och någon får ett rejält sår i handen från yxan. Samtida fenomen som appar, nespressobryggare och 5:2-dieter känns avlägsna, bland yxhuggen och lusekoftorna i skogen utanför Avesta. Och det är också meningen, säger Bo Weslien.

– Ett av våra viktigaste budskap är att vi inte har bråttom. Det upprepar jag så ofta att de får skavsår i öronen. Ibland måste man så klart kunna pinna på lite. Men när vi inte så långt som vi hade tänkt en dag, så är det ändå okej.

Det blir en stjärnklar, kylig natt. I varje vindskydd brinner en eld och röken ringlar sig upp mellan tallarna. Eleverna sitter runt eldarna på britsarna de byggt. Lågmälda samtal förs, med många pauser, och i ett av vindskydden börjar någon sjunga en gammal folkvisa.

Fotografen Henrik Witt och jag har fått låna ett hemsytt vindskydd i kraftig bomullsväv, som vi spänt upp mellan ett par träd. Nedkrupen i sovsäcken lyssnar jag på sorlet från vindskydden, tittar upp mot stjärnorna och funderar på mitt svar på frågan ”Har du glömt att skogen är ditt hem?” 🐾

Sjöviks folkhögskola

Den ettåriga kursen friluftsliv-hantverk-ledarskap har plats för cirka tjugo elever, som bor på eller i anslutning till skolan. På skolan finns även en ettårig påbyggnadsutbildning, en tvåårig timringsutbildning samt flera kurser med kulturinriktning.